

GLASBENI ATELJE TARTINI
ŠOLA ZA UČITELJE
Program za nadaljnje izobraževanje učiteljev violine in viole

IZBOR ETID OD 1.-3. RAZREDA PO FORTUNATOVU

Predstavitev Zbirke etid za violino

K. A. Fortunatov, M. A. Garlickij, K. K. Rodionov
(1. zvezek)

Neža Piry

Mentor: Maja Fleischman, prof.

Ljubljana, 2013

IZVLEČEK

Dokument je seminarska naloga, ki obravnava prvi zvezek Zbirke etid za violino, delo avtorjev K. A. Fortunatova, M. A. Garlickega in K. K. Rodionova. Naloga je napisana kot študijska obveznost udeležencev Šole za učitelje - programa za nadaljnje izobraževanje učiteljev violine in viole, ki ga izvaja Glasbeni atelje Tartini, pod mentorstvom profesorice Maje Fleischman. Naloga obravnava posamezne etide in operativne cilje, ki jim te etide sledijo, povzema smiselno shemo, po kateri so avtorji naredili izbor vaj in etid ter vsebine violinske igre na primeru izbranih etid.

KLJUČNE BESEDE

etida, vsebine violinske igre, operativni cilj, lokovna poteza in njene kombinacije, detaše, legato, martele, aktivnost in neodvisnost prstov leve roke, menjava strun, tehnične prvine, intonacija, točno ritmiziranje

KAZALO

KLJUČNE BESEDE	2
UVOD	4
1 KONSTANTIN ALEKSANDROVIČ FORTUNATOV	5
2 RAZDELITEV ETID PO OPERATIVNIH CILJIH	5
3 PRIPRAVLJALNE VAJE	6
4 IZBOR TONALITET	6
5 RITEM IN TAKTOVSKI NAČINI	7
6 DODATNA ZNANJA	7
ZAKLJUČEK.....	8

UVOD

Zbirka etid za violino, katere avtorji so priznani ruski violinski pedagogi in skladatelji (K. A. Fortunatov, M. A. Garlickij in K. K. Rodionov), zaobjema dragocen izbor etid, ki služijo kot pomoč pri sistematičnem razvijanju temeljnih spretnosti in vsebin violinske igre. Izbrane etide so dela odličnih ruskih violinskih pedagogov (K. K. Rodionov, M. A. Garlickij, N. Baklanova, T. Zaharina, A. Komarovski, E. Gnjesina-Vitaček, G. Dulov, A. Janšinov) in drugih priznanih pedagogov (O. Ševčik, F. Wolfahrt, Ch. Dancla, G. Hamel).

Prvi zvezek, ki ga bom v tej nalogi predstavila, obsega 45 etid in 19 pripravljanih vaj. Etide so primerne za učence v prvem, drugem in tretjem razredu violine. Razdeljene so v poglavja, glede na njihov skupni operativni cilj (npr. legato, martele, priprava na trilček ...)

Razdelitev po sklopih izpostavi pomembne vidike violinske igre in nam prihrani čas pri iskanju etide, ki bi bila najbolj ustrezna za dosego želenega cilja. Zavedati se moramo, da natančno intoniranje, ustrezno držo loka in postavitev telesa, usklajenost obeh rok, fraziranje, artikulacijo prstov leve roke in bogato tonsko produkcijo zaobjema prav vsaka dobro odigrana etida.

Učitelj ima odgovorno nalogo, da se zaveda cilja, ki ga želi z učencem doseči, saj le tako lahko izbere ustrezno gradivo. Ob tem ne sme zanemariti ostalih prvin violinske igre. Če ima učenec npr. težave z intonacijo, mu ne bomo izbrali etide, ki vsebuje zapleten ritem in kombinirana lokovanja, temveč vajo v preprostem detašeju ali legatu, kjer bo naš »problem« čim bolj izoliran in tako hitreje rešljiv. In obratno: ko je naš cilj npr. martele, ne smemo dovoliti, da učenec zanemari točno ritmiziranje in intonacijo.

1 KONSTANTIN ALEKSANDROVIČ FORTUNATOV

K. A. Fortunatov se je rodil 1. 1915 v Moskvi. Že v otroštvu je gojil ljubezen do glasbe, literature, arhitekture in zgodovine. Leta 1935 je pri A. I. Janšinovu zaključil z učenjem violine in se vpisal na moskovski konservatorij, kjer je leta 1940 diplomiral v razredu B. O. Sibora. Leta 1942 je postal dirigent orkestra Rdeče armade, s katerim je izvedel več sto koncertov za vojake in komandirje. Bil je tudi urednik moskovske založbe Sovjetski kompozitor, ter direktor založbe Muzika.

Fortunatov je zaslužen za razvoj na področju violinske metodike. Prizadeval si je za posodobitev notnih znanj ter sistematiziral pedagoško literaturo, urejal nove izdaje ter nazorno povezal teoretično in inštrumentalno stroko. V letih 1959 do 1978 je vodil oddelek za specialno didaktiko in prakso študentov violine. Za svoje delo je prejel številna najvišja državna priznanja. Tako kot z glasbo, se je predano in profesionalno ukvarjal tudi z alpinizmom. Umrli je leta 1996 v Moskvi.

Njegov opus obsega: učbenik za začetno učenje igranja na violino – Mladi violinist; Hrestomatija 1-2, pedagoški material za violino in klavir, 1960 (soavtorja M. A. Garlickij in K. K. Rodionov) in Hrestomatija 3-4, pedagoški material za violino in klavir, 1964, (soavtorja M. A. Garlickij in K. K. Rodionov). Prevedel je tudi delo Karla Flesha z naslovom Umetnost violinske igre (1964).

2 RAZDELITEV ETID PO OPERATIVNIH CILJIH

V zbirki so etide razvrščene v sledeča poglavja:

- delitev loka: št. 10-21
- poltonska razdalja med prazno struno in prvim prstom: št. 22-26
- zadrževanje prstov na strunah in usklajena menjava strune z lokom: št. 27
- natančno intoniranje intervala zvečane sekunde: št. 28
- menjave strun iz zapestja pri neskrajšani lokovi potezi: št. 29
- martele: št. 30
- legato: št. 31, 32, 34, 45
- natančna razdelitev loka: št. 33, 36, 43
- pozornost na intoniranju male sekunde: št. 36, 37
- detaše na zgornji in spodnji polovici loka: 38

- kromatika: št. 39, 40
- priprava na trilček: 41
- krepitev prstov in razvoj hitrosti: št. 44
- različni lokovi načini in priprava na spikato: št. 25, 40, 42

Pomembno je zavedati se, da ne obstaja niti ena etida, ki bi obravnavala en sam vidik violinske igre. Se pa etide med seboj ločijo po izpostavljenosti določenega tehničnega vidika, ki ga razvijajo.

3 PRIPRAVLJALNE VAJE

Izvajanje pripravljalnih vaj je pomembno. Na preprostih, kratkih in smiselnih vajah postavimo temelje violinske igre kot so pravilna postavitve prstov in njihova priprava, točno intoniranje, detaše poteza, legato, razdelitev loka, branje notnega zapisa, ki je v obsegu postavitve leve roke v prvi legi, branje osnovnih notnih vrednosti v preprostem ritmu ...

Vaje od št. 1-4 postopno uvajajo postavitve prstov v prvi legi po vrsti, s poltonsko razdaljo med drugim in tretjim prstom na D struni. Čas za pripravo in postavitve naslednjega prsta omogočijo smiselno postavljene pavze. Vaje so najprej v četrtnkah in nato v polovinkah. 5. vaja združi uporabo prstov leve roke na D struni in prazne A strune. V vajah št. 6-9 sledi postavitve prstov na A struni, vključen je legato. Vaji št. 9 in 10 postavita prste po vrsti in v terčnem gibanju navzdol na G struni. Podobno se zgodi v 11. vaji, ki je na E struni.

Vaji št. 13 in 14 predstavita izmenjujoče igranje po dveh sosednjih strunah – uporabimo le prvi prst in dve sosednji prazni struni. Vaje št. 15-19 predstavijo poltonsko razdaljo med prvim in drugim prstom na vseh strunah v postopnem gibanju navzgor in navzdol in s terčnimi, kvartnimi ter kvintnimi skoki.

4 IZBOR TONALITET

Etide so zapisane v dvanajstih različnih lestvicah. Prevladujeta G-dur (15 etid) in D-dur (8 etid), po štiri etide so v A-duru in C-duru, tri v a-molu, v F-duru in B-duru sta po dve etidi, prav tako v e in h-molu, v ES-duru, d-molu in g-molu pa je zapisana ena etida.

14 začetnih vaj je napisanih v duru, 5 pa v molu. Izbrane tonalitete so: G, D in A-dur, ter a, e, d in g-mol.

Za bolj temeljito in poglobljeno delo je pomembno, da učenec pozna lestvico, v kateri je vaja ali etida napisana. Lestvico lahko prej tudi zaigra. To mu bo omogočilo večjo domačnost v tonaliteti in hitrejše odzivanje na odstopne v intonaciji. Preko vaje pa se lahko učenec z novo lestvico tudi spozna.

5 RITEM IN TAKTOVSKI NAČINI

V 4/4 taktovskem načinu je 29 etid, v 3/4 8, 5 etid je v 2/4 taktovskem načinu in 3 v 3/8.

6 DODATNA ZNANJA

V nadaljevanju bom na kratko povzela posamezne etide in vsebine, ki v etidah izstopajo poleg že jasno zastavljenih glavnih operativnih ciljev, ki so jih navedli avtorji.

Etide št. 1-9

V kratkih vajah urimo detaše in legato, kvartne in terčne skoke, postopno gibanje melodije navzgor in navzdol, postavitev 2. prsta poleg 3. ali 1., ritmična razmerja: dve četrtniki = polovinka, tri četrtnike = polovinka s piko, pripravo prstov leve roke in njihovo neodvisnost ter natančno intoniranje.

Etida št. 10

Utrjujemo lestvično gibanje v tetrakordih navzgor in terce, kot dele akorda. Učenec igra detaše in pazi na sorazmerno delitev loka – pol in cel.

Etidi št. 11 in 15

Z etido št. 11 utrjujemo akord na toniki in dominantni G-dura. V levi roki je pomembna priprava prsta v naprej, v desni pa razdelitev loka in ritmično igranje. Etida št. 15 bi lahko bila nadgradnja 11. etide, saj gre za podoben ritem in razdelitev loka, hkrati pa za tone akorda, z nekoliko bolj razgibano melodijo, kar pomeni večjo zahtevnost v levi roki.

Etide št. 16-19

S 16. etido učenec razvija aktiven padec in dvig prsta, dobro artikulacijo v legatu, hitrost in točno ritmiziranje. Etide, ki sledijo, osvojeno znanje nadgrajujejo z različnimi postavitvami prstov(postop navzgor in vrnitev navzdol, menjava strun ...).

Etida 20

Gre za vodenje loka z enako hitrostjov polovinkah ali pa dveh legato četrtnkah. Pri polovinkah lahko uvajamo vibrato. Učenec uri terce in sekste preko dveh strun v legatu.

Etida 44

Predzadnja etida po zgradbi in shemi spominja na 18. etido, le da je tukaj znanje že nadgrajeno. Etida je lahko priprava za skladbo, kot je: N. Rubinstein: Kolovrat.

Etide št. 21, 23-26, 29, 32, 40, 42: Etide so med seboj različne, povezuje pa jih možnost izvajanja v najrazličnejših kombinacijah lokovne poteze. Hkrati lahko utrjujemo detaše potezo in se posvečamo artikulaciji in neodvisnosti prstov leve roke.

ZAKLJUČEK

Dobro poznavanje literature in operativnih ciljev, ki jih želimo doseči, nam omogoča zares učinkovito delo. Obravnavana Zbirka etid je ena tistih, ki jo mora poznati vsak violinski pedagog . Etide so »otroku prijazne«, spevne, kratke, raznolike, predvsem pa smiselno izbrane in strnjene v smiselno celoto. Pokrivajo praktično vse vidike violinske igre, ki naj bi jih violinist začetnik usvojil in nudijo široko paleto vsebin, ki so za dobro violinsko igro temeljne. Z delom na izbranih etidah se znanje postopoma in smiselno nadgrajuje, prepleta, dopolnjuje in utrjuje, ob tem pa nudijo tudi prostor za glasbeno izražanje.

Ker so potrebe naših učencev različne in ker zbirka ne ponuja za določen problem zadostno število vaj, mislim, da je dobro, da zbirko širimo ter znova in znova nadgrajujemo in dopolnjujemo naš repertoar, ki vedno ponudi še kaj novega. Hkrati pa z jasnim ciljem sledimo vsakemu učencu posebej in smiselno za vsakega posameznika priredimo izbor in vrstni red vaj, ki so odlična pot za doseg ciljev in omogočajo čim bolj raznoliko in zabavno učenje.

LITERATURA

- M. A. Garlickij, K. K. Rodionov, K. A. Fortunatov (1987). Izbor etida za violinu – 1 sveska za učenike 1.-2. razreda muzičkih škola. Jugoslavija. IO »Nota« Knjaževac.
- Šola za učitelje, Glasbeni atelje Tartini, 2013